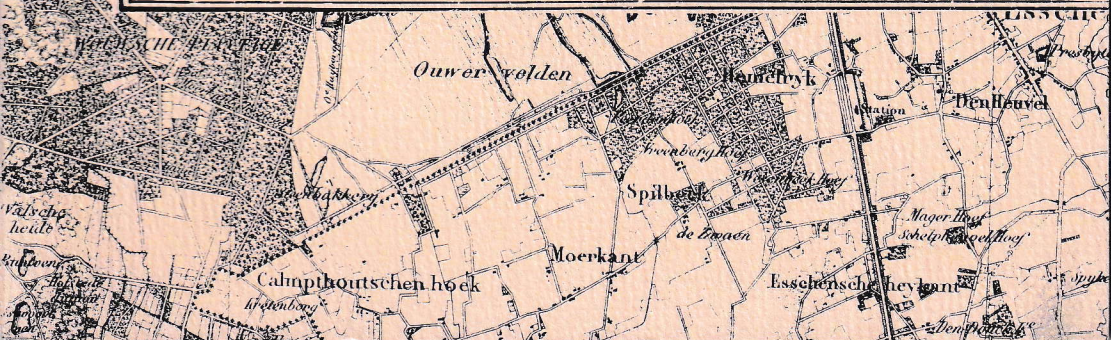

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

2 ~ " 86.

Brandputten in de gemeente Wouw

"Brand", die kreet moet in vroeger tijden meer dan eens door het dorp hebben geklonken. Aan een uitslaande brand was meestal weinig of niets te doen. Een goed georganiseerde brandweer bestond niet en ook het materiaal waarmee gewerkt moest worden, was verre van ideaal.

Een groot probleem was meestal ook de watervoorziening. De ouderen onder ons herinneren zich misschien nog de drenk op de Markt waar in tijd van nood water uit geput kon worden. Ook in de Roosendaalsestraat net voor het pand van schoenmaker van Hoof lag een waterput en natuurlijk kon men ook water halen uit de grote vijver in de Nieuwstraat

Buiten de dorpskommen was het zo mogelijk nog slechter gesteld, want hier was men veelal aangewezen op slootwater en vennen en in droge zomers beperkte de acties zich vaak tot het redden van wat er nog te redden viel. Een goed voorbeeld daarvan vinden we in een verslag over de brand in korenmolen de Arend in 1824:

"...en daarbij weinig of geen water te vinden was, de werking van de Brandsputten, de blussing van den brand onmogelijk maakten; en alzo daar omtrent geen water meer was te bekomen vervolgens de spuiten hebbende moeten verplaatsen, met alle Darmen en Marmieringen aan elkanderen te brengen, op eene distantie van circa vier honderd ellen lengte, over twee percelen land, over heggen en kanten, tot in eene sloot aan de beek digt aan de steene heul op de weg na Bergen op Zoom...."

Daaruit blijkt duidelijk dat men het bluswater op grote afstand moest gaan halen en met de toenmalige handpompen zal er van druk op het water weinig of geen sprake meer zijn geweest. De situatie heeft tot in de twintigste eeuw zo voortgeduurd. Toen kwamen er motoren en betere pompen, maar de watervoorziening bleef slecht. In de dorpskommen werd die pas beter met de komst van de waterleiding. In het buitengebied liet die echter te wensen over.

WERKVERSCHAFFING

In de dertiger jaren van deze eeuw steeg onder de bevolking de werkloosheid schrikbarend. De gemeenten waren toen autonoom om werklozen een uitkering te geven zonder dat ze daar iets voor moesten doen, of ze konden deze mensen een uitkering verschaffen en tevens laten werken.

De gemeente Wouw koos voor de laatste mogelijkheid en zo kwam het dat in deze crisisjaren besloten werd om buiten de bebouwde kommen in de gemeente Wouw putten te laten graven om zodoende wat meer water bij de hand te hebben in geval van brand.

Op dit moment zijn van die zgn.brandputten er nog 10 over. Die putten hebben allemaal ongeveer dezelfde vorm en opbouw. Het zijn rechthoekige, bijna vierkante putten met vrij steile wanden.

Alle putten hebben een vorm van beplanting; soms is die aangeplant, soms spontaan ontstaan. De brandputten die zich op dit moment in het landschap bevinden, hebben bijna allemaal nog hun oorspronkelijke functie omdat nog lang niet overal in het buitengebied een leiding aanwezig is waarop de brandweer haar slangen aan kan sluiten.

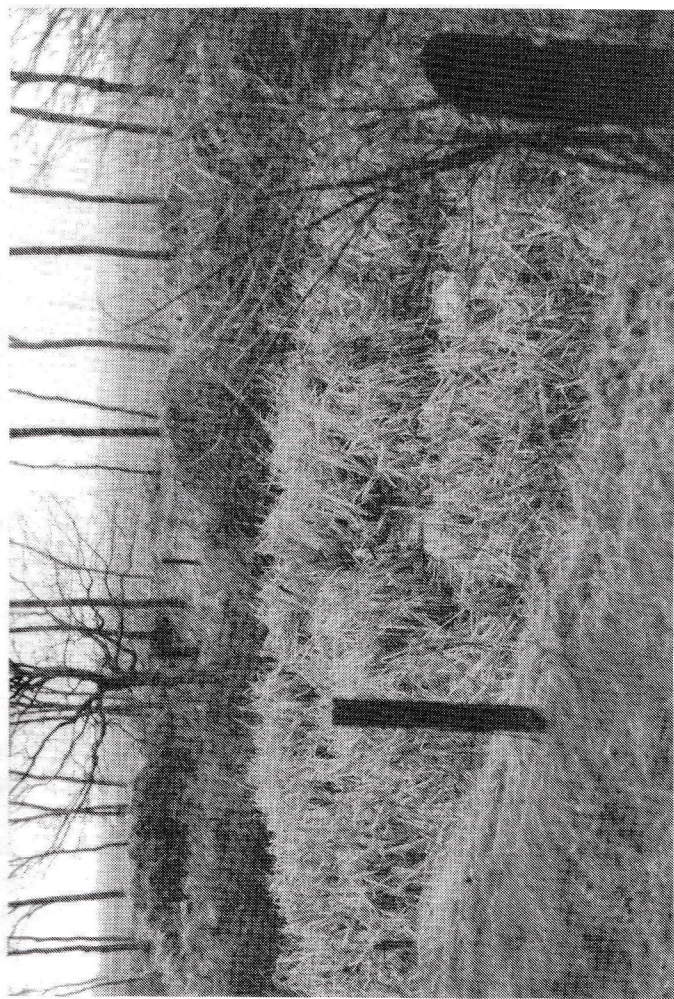
LANDSCHAPSECOLOGIE.

De putten liggen allemaal in een cultuurlandschap. De meeste planten zijn daar door de mens uitgezocht: gras, aardappelen, laanbeplanting, graansoorten etc. Hoe intensiever de grond gebruikt wordt des te minder natuurlijk de beplanting ter plaatse is.

Een houtwal wordt veel minder intensief gebruikt dan een akker. In een houtwal zullen daarom vaak planten voorkomen die spontaan zijn gegroeid.

Bij die begroeiingsvormen behoort weer een eigen dierenwereld. De huismus voelt zich het meest thuis in de omgeving van woningen, watervogels zoeken open water of riet op.

Geen enkel levend wezen is in staat helemaal op zichzelf te bestaan. In de natuur komen alleen maar kringlopen voor, alles heeft een onderlinge samenhang. De wetenschap die zich bezig houdt met de bestudering van dit soort onderlinge samenhangen van levende systemen, is de ecologie.

De brandput in de Diefhoekstraat. Door de sterke rietgroei dreigt deze put te verlanden. Voor blussen van branden is deze put momenteel volledig ongeschikt.
(Foto: René Hermans).

4

Hieruit zou men af kunnen leiden dat ook de brandputten invloed hebben op het ecosysteem en dat ze het landschap daardoor verrijken. Dat klopt wel, al moeten we de invloed niet overschatten. Dat hangt namelijk van enkele dingen af. Op de eerste plaats de omvang van de brandput. Hoe kleiner de biotoop (in dit geval de put), hoe kwetsbaarder die is. Alle putten zijn relatief te klein om b.v. watervogels te huisvesten. Wel huizen er van het water afhankelijke insecten en amfibieën.

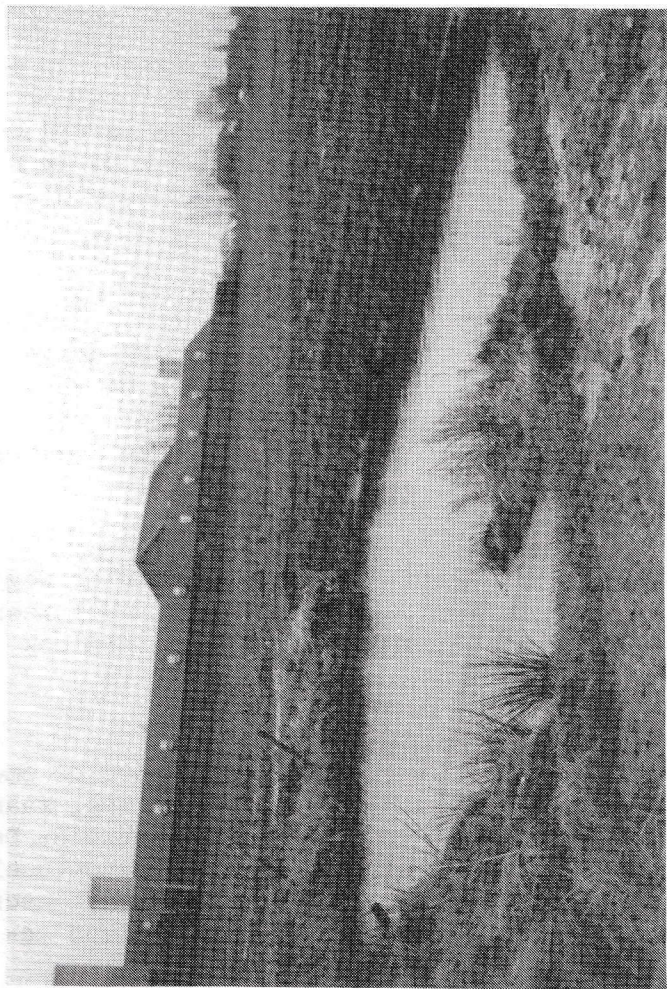
Op de tweede plaats de dichtheid van de wateroppervlakken. De brandputten liggen ver van elkaar en ver van andere wateroppervlakken. Dat is ook te verklaren uit hun oorspronkelijke functie. Daarom zal een brandput nooit voldoende vis of kikkers bevatten om een reiger in leven te houden. Toch zijn de putten wel degelijk van belang voor het natuurlijk milieu. Door hun aanwezigheid ontstaat een zekere afwisseling in het milieu. Zo kan het voorkomen dat vogels die een combinatie van droge en natte milieus nodig hebben dankzij de brandput wel in het landschap te vinden zijn. Behalve insecten en amfibieën kunnen er diverse soorten water- en oeverplanten groeien, terwijl ook landdieren zich ter plekke kunnen lessen, zeker in droge zomers. Aan het water spelende en zich wassende vogels worden regelmatig bij de putten waargenomen.

BEGROEIING.

Bij putten waar meer begroeiing omheen staat zal waarschijnlijk wel iets meer dierlijk leven waargenomen kunnen worden dan bij een put die midden in een weiland ligt zonder enig struikgewas.

De begroeiing rondom de putten varieert sterk, maar er is zeker sprake van een laagsgewijze opbouw van die beplanting. In de meeste putten is enige begroeiing in de vorm van waterplanten (kroos) en oeverplanten (riet) aanwezig. Dan komt de kruidenlaag, die meestal bestaat uit gras, maar er zijn putten met een betere ontwikkeling en dan komen er brandnetels, hondsdrif, valeriaan, smeerwortel en in een enkel geval dotterbloemen voor.

De struikenlaag is goed vertegenwoordigd met onder meer meidoorn, braam en eikenhakhout. Bomen zijn er veel minder maar bij enkele putten treffen we toch knotwilgen, eiken,

De put in de Steenbergsestraat. Landschappelijk een minder fraai object, maar door het vele water zeer geschikt voor het doel waarvoor hij is aangelegd. Toch heeft de mens de natuur al de helpende hand geboden op weg naar verlanding. (Foto: R. Hermans).

wilgen en populieren aan. De aantrekkelijkheid van de putten in het landschap varieert sterk. Enkele putten zijn kaal en zonder enige beplanting, andere zijn erg aantrekkelijk doordat er struiken en bomen omheen staan en ze aan een laantje liggen. Gesteld mag worden dat de aantrekkelijkheid van de brandputten groter is naarmate de beplanting rond de put en in de omgeving dichter is.

Voor de landbouwers zijn de putten vaak 'ondingen'. Op een akker ligt een brandput vaak in de weg. Vaak is het ook nog zo dat de ondergrond van de putten eigendom is van de betrokken landbouwers. Vandaar dat de gemeente Wouw in het kader van de ruilverkaveling heeft gevraagd om de brandputten in eigendom te krijgen.

BESCHRIJVING.

In een rapport van ir.Jos Cuijpers van het gelijknamige stedenbouwkundig adviesbureau in Rosmalen worden de verschillende putten in de gemeente Wouw beschreven.

Hieronder een beschrijving van de putten. Voor de nummers verwijs ik naar de kaart op blz. 76.

Nr.1.

Kruislandseweg.

Dit is een aantrekkelijk gelegen put aan een bochtig wegje. De put ligt bij een weiland en een erf en is visueel zeer aantrekkelijk. De stedenbouwkundige geeft de put dan ook het predikaat 'hoge landschappelijke waarde'.

Nr.2.

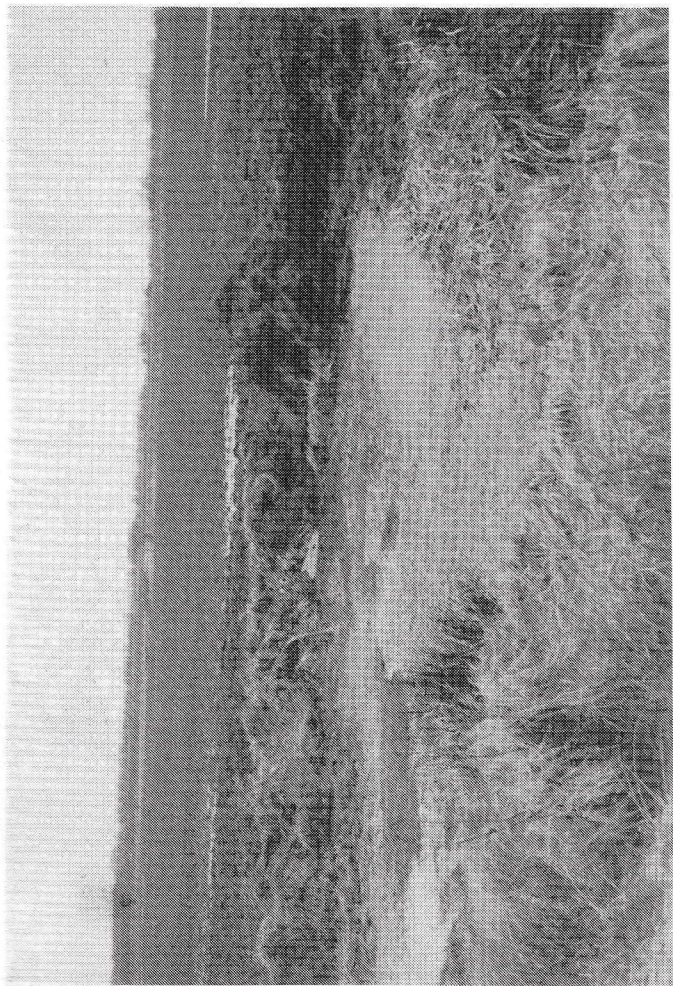
Herelsestraat (richting de Maa).

Deze put is een van de meest onaantrekkelijke voor de omgeving. Hij ligt in een weiland aan de verharde weg, maar heeft geen begroeiing en weinig verticale gelaagdheid. De landschappelijke waarde is laag en deze put zou eventueel in de toekomst mogen verdwijnen als de noodzaak niet meer aanwezig is. De put is door de eigenaar van het land gedeeltelijk volgestort met vuil.

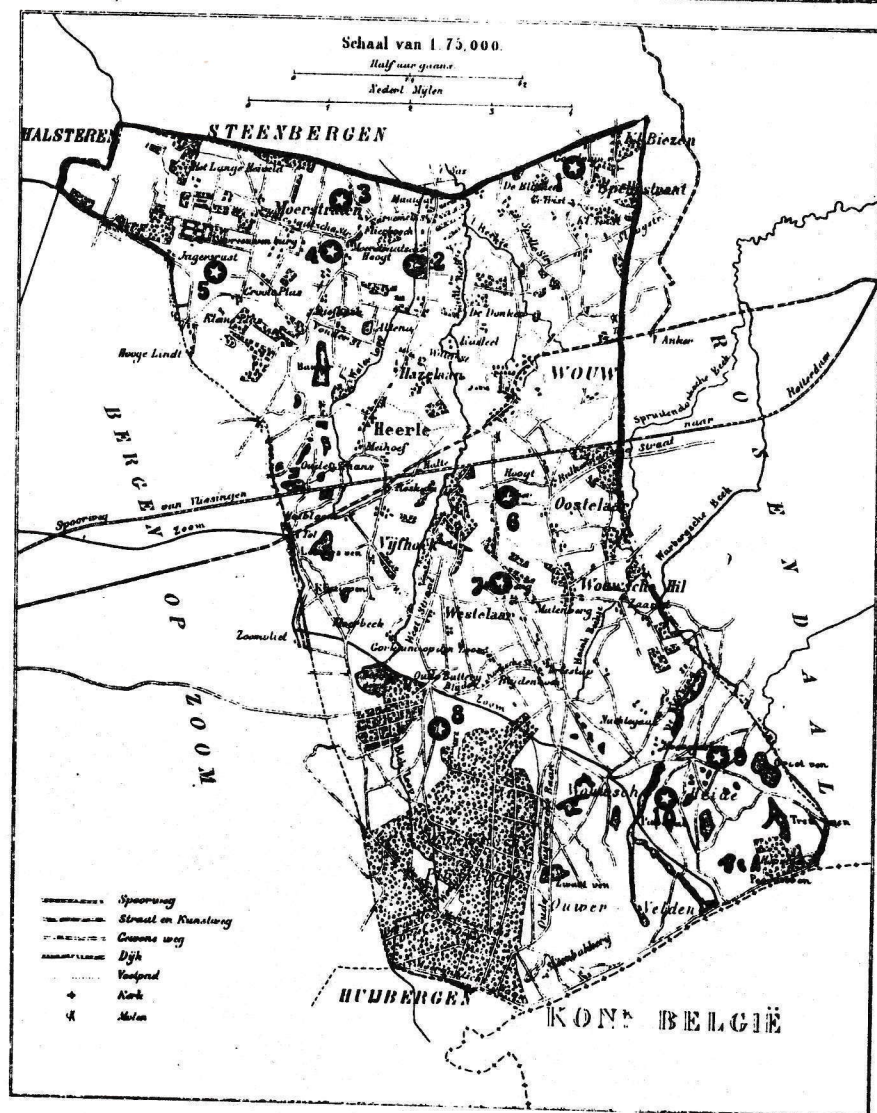
Nr.3.

Steenbergsestraat.

Deze brandput ligt temidden van akkers aan de weg en is ook landschappelijk weinig waardevol. In de directe omgeving is weinig beplanting en er is bijna geen verticale gelaagdheid in de begroeiing. Ook deze put mag in de toe-

De inmiddels verdwenen brandput in de Herelsestraat. Op de foto is te zien dat mest, gras en hooi al een groot deel van de put hebben afgedekt. Inmiddels is er niets meer van te zien en is de plaats waar deze bluswatervoorziening lag in gebruik genomen als landbouwgrond. (Foto: René Hermans).

Getekend door J. Kuyper

3153 Banders 3150 Inwoners.

Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden.

Oud en nieuw verenigd op een kaart. De huidige brandputten ingetekend op een kaartje van J. Kuijper uit 1865.

De put in de Akkerstraat mag gerekend worden tot de landschappelijk zeer waardevolle objecten. De oeverbegroeiing is zeer fraai met zowel eenjarige planten als struiken en bomen. Deze put zal zeer zeker behouden dienen te blijven. (Foto: René Hermans).

komst eventueel verdwijnen.

Nr.4.

Diefhoekstraat.

De put ligt direct aan de Diefhoekstraat en in de nabijheid van de put is wat beplanting aangebracht. De put zelf is visueel minder aantrekkelijk omdat er nogal wat riet in groeit. Hierdoor behoort de put tot de categorie 'matig landschappelijk waardevol'. Met een beetje moeite moet het echter mogelijk zijn om hier iets in te veranderen.

Nr.5.

Luienhoekweg.

Deze put is aantrekkelijk om te zien, hoewel er geen grote hoeveelheden struiken en bomen omheen staan. De put ligt midden in de graslanden in een gebied dat alleen voor agrarische doeleinden wordt gebruikt. De put staat te boek als een put met een hoge landschappelijke waarde.

Nr.6.

Akkerstraat.

Dit is, samen met de put aan de Zoomvlietweg (nr. 8) de meest waardevolle put binnen de gemeente Wouw. De put ligt in een hoek tussen een weiland, de weg en een erf. Er is een laagsgewijze opbouw van de beplanting; riet, kruiden, struiken en bomen. Daar komt nog bij dat de put ligt te midden van landschappelijk waardevolle bebouwing midden in een agrarisch gebied met eveneens landschappelijke waarde. Deze put moet zonder meer gehandhaafd blijven in de ogen van de stedenbouwkundige. Bij het maken van foto's van deze put, bleek dat zelfs enkele eenden hier verbleven.

Nr.7.

Westelaarsestraat (richting Roskam vanaf Wouwse Hil).

Deze put ligt achter een erf en is visueel weinig waardevol. In de omgeving is wel wat beplanting, maar die hoort tot de erfbeplanting van de boerderij. Ook deze put heeft in de toekomst niet behouden te blijven.

Nr.8.

Zoomvlietweg.

Deze put is zeer aantrekkelijk. Hij is gelegen tegenover een burgerwoning en langs de put is een laanbeplanting aangebracht. Er is sprake van een redelijke verticale ge-laagdheid en de put zelf is ook de moeite van het bekijken waard. Deze put dient zeer zeker behouden te blijven en

behoort samen met de put aan de Akkerstraat tot de mooiste van de gemeente.

Nr.9.

Heistraat.

Deze put ligt op een akker vlakbij een erf aan de weg. Deze put is visueel weinig waardevol en er staan wat knotwilgen bij. De overige beplanting in de buurt, met name de wegbeplanting, is nog erg jong. Deze put is slechts matig landschappelijk waardevol. Ondanks deze bewering van de stedenbouwkundige, vindt schrijver van dit artikel dat deze put een van de mooiste in de gemeente is!

Nr.10.

Mariabaan.

Deze laatste put heeft een hoge landschappelijke waarde en dient behouden te blijven. De put is visueel aantrekkelijk en ligt temidden van akker- en grasland aan de weg. Er is overigens weinig beplanting langs de put.

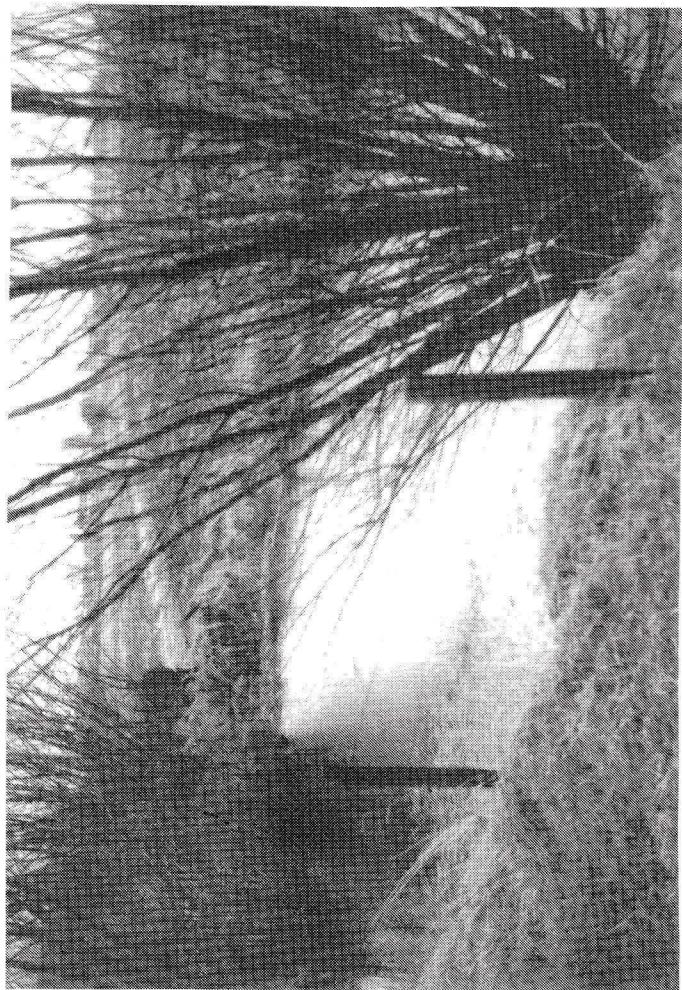
TOT SLOT.

De brandputten in de gemeente Wouw behoren allemaal tot de kleine monumenten. Sommigen hebben een landschappelijke waarde, terwijl anderen geen enkele waarde hebben. In bovenstaand overzicht kunt U vinden welke putten zeker behouden moeten blijven. Wel wordt in genoemd rapport nog de suggestie gedaan om wat bomen en struiken rondom de putten te plaatsen omdat die wat dat betreft "wonderen" kunnen doen.

In de loop van 1985/1986 verdwenen twee van de putten die in het rapport van Cuijpers nog wel vermeld staan. Het gaat om de put aan de Plantagebaan die moest wijken voor het fietspad van Wouw naar Wouwse Plantage. De tweede put die verdwenen bleek te zijn is een put aan de Westelaarsestraat/Heistraat. Deze put was door de landbouwer op wiens erf die lag dichtgegooid. Alleen de bomen die om de put stonden, duiden nog op de aanwezigheid van het water-tje in het verleden.

Wouw, 11 januari 1986.

René Hermans.

Een van de mooiste putten ligt achterin de Heistraat. Deze kleine put is omgeven door enkele fraaie knotwilgen. (Foto: René Hermans).

LITERATUUR.

"Een inventarisatie van de landschappelijke, natuurlijke en agrarische aspecten van de brandputten in het buitengebied van de gemeente Wouw", adviesbureau ir.J.J.Cuijpers, Rosmalen - mei 1985.

Korenmolen "de Arend", R.Hermans, Wouw - augustus 1985.

Notulenboek Wouwse Vrijwillige Brandweer 1937 - 1940.

NASCHRIFT

Dat een beleid inzake de brandputten een dringende noodzaak is, blijkt wel uit het feit, dat in de tijd tussen het schrijven van dit artikel en het drukken van het tijdschrift weer één van de brandputten in de gemeente Wouw is verdwenen. De brandput in de Herelsestraat, die U elders in dit nummer nog op de foto ziet, is inmiddels gedempt. Hoeveel zullen er nog volgen voor er daadwerkelijk iets ondernomen wordt?

Deze uitgave werd mede mogelijk
door financiële steun van de
Rabobank „Wouw - Kruisland”

Slikken van
VAN HET MARQUISAT VAN
erkhof slikken
Hildernisse en

